

***Onderzoek naar een sluitend schoolaanbod
voor jongeren met ASS die uitvallen binnen
het speciaal onderwijs.***

**Afstudeerproject - Master Pedagogiek
School of Health, Hogeschool Inholland
C.C.A (Claudine) van Boxtel
Begeleider: A. Duijnker
Opdrachtgever: Stichting de Walkant, J. Hakkenberg
Amsterdam, juni 2010**

Voorwoord

Na een periode van hard werken is het dan eindelijk zover... ik mag het voorwoord schrijven! Het afgelopen halve jaar heb ik hier naar uitgekeken. Nu het dan zover is, voelt het wat onwennig.

Mijn afstudeerperiode heeft in het teken gestaan van jongeren met een ernstige autisme spectrum stoornis die uitvallen binnen het voortgezet speciaal onderwijs. Het is een kleine maar zeer bijzondere groep jongeren. Jongeren die het verdienen om ook naar school te gaan, een school die past bij hun mogelijkheden. Helaas is dit in de praktijk nog niet zo, maar daar komt verandering in door Stichting de Walkant. Ik vind het erg mooi om te zien dat deze stichting zich hard maakt voor deze groep jongeren.

Dit heeft mij doen besluiten om mijn afstudeerproject te richten op de doelgroep van Stichting de Walkant.

Graag wil ik mijn scriptiebegeleider, Antoon Duijnker, bedanken voor zijn begeleiding gedurende mijn afstudeerperiode. Ik heb zijn begeleiding als zeer prettig ervaren. Daarnaast wil ik mijn opdrachtgeefster, Jacqueline Hakkenberg, heel erg bedanken voor haar begeleiding in de afgelopen maanden. Ik kon altijd bellen of langs komen om te overleggen. Ik hoop dat deze scriptie bijdraagt aan het succes van stichting de Walkant. Ik wens haar veel succes toe. Verder wil ik alle betrokkenen die hun medewerking hebben verleend om dit onderzoek uit te voeren hartelijk bedanken, in het bijzonder de panelleden van het Delphi-onderzoek.

Met veel plezier en enthousiasme heb ik aan dit onderzoek gewerkt, met als doel iets te kunnen betekenen voor deze bijzondere groep jongeren. Ik hoop dat u dit onderzoek met plezier en interesse zult lezen.

Voor meer informatie:

Claudine van Boxtel: claudine.van.boxtel@gmail.com

Stichting de Walkant: info@stichtingdewalkant.nl

Samenvatting

Voor het laatste jaar van de opleiding Master Pedagogiek aan de Hogeschool Inholland – Amsterdam, stond het afstudeerproject centraal. Het onderzoek heb ik gedaan voor Stichting de Walkant, dat zich richt op het aanbieden van een sluitend schoolaanbod voor jongeren met een ernstige stoornis binnen het autisme spectrum (ASS). De centrale vraag van het onderzoek is: "Hoe ziet een sluitend schoolaanbod er uit voor jongeren met een autisme spectrum stoornis die uitvallen binnen het cluster 4 onderwijs?"

Het onderzoek is opgebouwd vanuit 3 onderzoeksmethoden: literatuuronderzoek, Delphi onderzoek en interviews. Aan de hand van een literatuurstudie heb ik informatie verkregen over de complexe situatie. Er is voor dit onderzoek gekozen voor een Delphi onderzoek met tien panelleden, aangezien zij vanuit hun professionaliteit, vakgebied en ervaring een eigen invalshoek en visie hebben op deze complexe problematiek. Daarnaast zijn er interviews afgenomen met respondenten die zich richten op het onderwijs aan deze groep jongeren.

De complexe problematiek van de jongeren met een ernstige stoornis binnen het autisme spectrum (ASS) zorgt voor een grote belemmering in het functioneren van deze jongeren. De forse informatieverwerkingsproblematiek en overzichtsproblematiek zorgen voor veel onduidelijkheid, angst en onrust.

In Nederland is er een groep jongeren met een ernstige ASS die op dit moment geen (passend) onderwijs krijgt binnen het voortgezet speciaal onderwijs (cluster 4). Er is geen helder beeld over de grootte van deze doelgroep en waar deze jongeren zich op dit moment bevinden. In 2009 werd geconcludeerd dat er elke dag 800 tot 1.100 leerplichtige jongeren thuiszitten. Het merendeel van de thuiszitters heeft de leeftijd van het voortgezet onderwijs, waarbij de voornaamste redenen tot uitval gedragsproblemen (20,8%) en psychische problemen (17,6%) zijn.

Binnen het voortgezet speciaal onderwijs (cluster 4) worden er te hoge verwachtingen gesteld aan deze specifieke groep jongeren. Er is een aanbodgerichte benadering, waarbij er veel nadruk ligt op de didactische ontwikkeling. Onderwijs in een klassensituatie is een chronische overvraging voor deze jongeren en resulteert in internaliserend en extranaliserend gedrag.

Bij het aanbieden van onderwijs aan jongeren met een ernstige ASS zal een vraaggerichte benadering centraal moeten staan. Deze specifieke en complexe groep jongeren vraagt om een intensieve en vaak individuele begeleiding. Een sluitend schoolaanbod zal daarbij niet alleen bestaan uit school, deze jongeren hebben zorg nodig op de verschillende vlakken. Het onderwijs zal dus geïntegreerd moeten worden in een dagprogramma dat wordt gevormd door zorg.

Door de complexe problematiek is het van belang om aan te sluiten bij de mogelijkheden, competenties, beperkingen, niveau en interesse van de individuele jongere. Deze jongeren vallen niet binnen één kader, zij vragen elk om een eigen benaderingswijze. Er zal per individuele jongere bekeken moeten worden wat haalbaar is binnen het onderwijs. Een persoonlijk leerprogramma waarbij de jongere wordt uitgedaagd op zijn niveau. Op deze manier wordt de jongere gestimuleerd om kennis en vaardigheden op te doen.

Er zal daarbij nadrukkelijk ook aandacht besteed worden aan het bevorderen van de sociale ontwikkeling en het opdoen van praktische- en levensvaardigheden, zodat de jongeren beter kunnen functioneren in de maatschappij.

Inhoudsopgave

1	De situatieschets en doelstelling van het onderzoek	3
1.1	Achtergrond en aanleiding afstudeerproject	
1.2	Situatieschets	
1.3	Doelstelling en vraagstelling onderzoek	
1.4	Globale werkwijze	
1.5	Definiëren van de begrippen	
1.6	Beleidskader	
1.6.1	<i>Stichting de Walkant</i>	
2	Theoretisch kader	3
2.1	Wat zijn de kenmerken van jongeren die uitvallen binnen het speciaal onderwijs	
2.1.1	<i>Vormen van autisme</i>	
2.1.2	<i>Theorieën met betrekking tot autisme spectrum stoornis</i>	
2.1.3	<i>Problematiek van jongeren met ASS</i>	
2.1.4	<i>Conclusie</i>	
2.2	Hoe groot is de groep jongeren die uitvalt binnen het speciaal onderwijs?	
2.2.1	<i>Conclusie</i>	
2.3	Wat maakt het dat deze groep jongeren uitvalt binnen het speciaal onderwijs?	
2.3.1	<i>Verwachtingen van jongeren binnen het speciaal onderwijs</i>	
2.3.2	<i>Problematiek in de zelfregulatie</i>	
2.3.3	<i>Agressie-regulatie-problematiek</i>	
2.3.4	<i>Conclusie</i>	
2.4	Wat heeft deze groep jongeren nodig om niet uit te vallen binnen het speciaal onderwijs?	
2.4.1	<i>Gedragsregulatie</i>	
2.4.2	<i>Reguleren van emoties</i>	
2.4.3	<i>Zelfcontrole</i>	
2.4.4	<i>Benaderingswijze</i>	
2.4.5	<i>Conclusie</i>	
3	Methode van onderzoek	3
3.1	Literatuuronderzoek	
3.2	Delphi-Onderzoek	
3.3	Interviews	
4	Dataverzameling en data analyse	3
4.1	Validiteit	
4.2	Betrouwbaarheid	
4.3	Triangulatie	
4.4	Dataverzamelingmethoden	
4.5	Onderzoeksinstrumenten	
4.6	Respondenten	
4.6.1	<i>Respondenten Delphi onderzoek</i>	
4.6.2	<i>Respondenten Interviews</i>	
4.6.3	<i>Overige Respondenten</i>	

5	Resultaten van het Delphi onderzoek en interviews	
5.1	Delphi onderzoek - Ronde 1	
5.2	Delphi onderzoek - Ronde 2	
5.3	Delphi onderzoek - Ronde 3	
5.4	Interviews	
5.4.1	Wat kenmerkt de jongeren die uitvallen binnen het speciaal onderwijs?	
5.4.2	Hoe groot is de groep jongeren die uitvalt binnen het speciaal onderwijs?	
5.4.3	Wat maakt het dat deze groep jongeren uitvalt binnen het voortgezet onderwijs?	
5.4.4	Wat hebben deze jongeren nodig om niet uit te vallen binnen het voortgezet speciaal onderwijs?	
6	Conclusies en discussie	3
6.1	Wat kenmerkt de jongeren die uitvallen binnen het voortgezet onderwijs?	
6.2	Hoe groot is de groep jongeren die uitvalt binnen het speciaal onderwijs?	
6.3	Wat maakt het dat deze doelgroep uitvalt binnen het voortgezet speciaal onderwijs?	
6.4	Wat heeft deze groep nodig om niet uit te vallen binnen het speciaal voortgezet onderwijs?	
6.5	Conclusie centrale vraag	
6.6	Discussiepunten	
7	Literatuurlijst	3
8	Bijlagen	3
8.1	MIND MAP	
8.2	DSM IV Criteria voor een Autistische stoornis (299.00)	
8.3	DSM IV Criteria voor de Stoornis van Asperger (299.80)	
8.4	Schema agressieregulatie problematiek	
8.5	Artikel Stichting de Walkant	
8.6	Brief uitnodiging panel (Delphi onderzoek)	
8.7	Interview – Topic lijst	
8.8	Onderwijs-zorgarrangementen	
8.9	Schoolaanbod voor doelgroep binnen de Regionale Expertise Centra's	